

Begeleidende nota VABB-SHW – tweede versie

0. Executive summary

Het Gezaghebbende Panel (GP) heeft de taak een Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand voor de Sociale en Humane Wetenschappen (VABB-SHW) samen te stellen, in samenwerking met het Expertisecentrum O & O Monitoring (ECOOM). Het VABB-SHW draagt bij tot de verdeling van onderzoeksmiddelen tussen de Vlaamse universiteiten. Het GP vervult zijn opdracht binnen de krijtlijnen van het BOF-besluit.

Voor de tweede versie van het VABB-SHW beoordeelde het GP de publicaties waarin Vlaamse onderzoekers uit de sociale en humane wetenschappen in 2010 publiceerden. De beoordelingen die aan de grondslag liggen van de eerste versie van het VABB-SHW werden door het Panel behouden. Deze beoordelingen zal het Panel in het werkingsjaar 2013-2014 herbekijken.

De publicaties werden beoordeeld aan de hand van de criteria vastgelegd in het besluit van de Vlaamse Regering over de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen van 8 september 2000, laatst gewijzigd op 6 maart 2009. Naast de vier criteria opgesomd in Art. 1quater, hanteert het Gezaghebbende Panel een extra criterium, namelijk een minimum van vier pagina's. Dit criterium geldt voor de vijf vastgelegde publicatietypes.

Concreet bevat het VABB-SHW:

- een lijst van **tijdschriften** die aan de minimumcriteria van het BOF-besluit voldoen. Ook de tijdschriften die (geheel of gedeeltelijk) in *Web of Science* verwerkt zijn, werden opgenomen.
- een lijst van **uitgevers** van boeken en een lijst met individuele **boektitels**. Waar de eerste versie van het VABB-SHW beperkt was tot uitgevers van de zogenaamde 'Noorse lijst', werd de tweede versie uitgebreid met individueel beoordeelde boektitels bij buitenlandse uitgevers die niet voorkomen op de Noorse lijst en Nederlandstalige boektitels waaraan het GPRC-label werd toegekend (zie infra).
- een lijst van individuele bijdragen in **conference proceedings** met een ISSN-nummer of gepubliceerd door een uitgever die opgenomen is in de uitgeverslijst.

De lijsten van het VABB-SHW hebben een retrospectief karakter: ze bevatten enkel tijdschriften, uitgevers, boektitels en proceedings waarin/waarbij wetenschappers van Vlaamse universiteiten gepubliceerd hebben in een voorafgaandelijk tijdsvenster van 10 jaar.

1. Situering

Sinds 2003 speelt de wetenschappelijke productie van Vlaamse universiteiten een belangrijke rol in de verdeling van BOF-onderzoeksmiddelen (Bijzondere Onderzoeksfondsen). Met het groeiende belang van het aantal publicaties en citaties per universiteit, steeg ook de vraag naar erkenning en waardering van publicaties uit de sociale en humane wetenschappen. De databanken van *Web of Science* verwerken immers maar een beperkt deel van de publicaties uit de sociale en humane wetenschappen. Daardoor hadden vooral de exacte en biomedische wetenschappen een grote impact op de interuniversitaire verdeling van de onderzoeksmiddelen. Die ongelijke impact vindt zijn verklaring in een verschillend publicatiegedrag. De academische publicaties in de sociale en humane wetenschappen zijn diverser van aard, met voor bepaalde disciplines een groter aandeel van boeken, boekbijdragen en van publicaties in andere talen dan het Engels. Deze publicaties zijn niet of ondervertegenwoordigd in de databanken van *Web of Science*.

Het financieringsdecreet voor de universiteiten en het gewijzigde Besluit op de Bijzondere Onderzoeksfondsen legden in 2008 de regelgevende basis voor de opbouw van het VABB-SHW. De inhoud werd voorbereid door de toenmalige VLIR-werkgroep Kwaliteitszorg Onderzoek in de Humane en Sociale Wetenschappen. Het VABB-SHW moet niet alleen een brede waaier aan tijdschriftpublicaties, maar ook boekpublicaties en andere in rekening brengen. Momenteel wordt gedacht aan een aanzienlijk verhoging van het gewicht van VABB-SHW-publicaties in de BOF-sleutel vanaf 2013, waardoor de sociale en humane wetenschappen een nog grotere rol kunnen gaan spelen.

Het regelgevende kader van het VABB-SHW, het BOF-besluit, kan geraadpleegd worden via <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=13054>. Hoofdstuk I ter en hoofdstuk II, § 8 beschrijven het concept van het VABB-SHW en de opdracht van het GP, dat binnen het BOF-besluit opereert.

2. Doelstelling

Het aantal publicaties in het VABB-SHW is een parameter van de BOF-sleutel en bepaalt mee de **verdeling van de onderzoeksmiddelen tussen de Vlaamse universiteiten**. Het geheel van publicaties in het VABB-SHW die niet zijn geïndexeerd in *Web of Science* tellen in het begrotingsjaar 2012 mee voor 2,625 % van de BOF-middelen.

Het VABB-SHW biedt louter een instrument om onderzoeksmiddelen te verdelen tussen universiteiten. Het bestand is **NIET geschikt om onderzoekers individueel, groepsmatig of disciplinair, en zeker niet crossdisciplinair, te vergelijken**.

3. Inhoud

Het VABB-SHW bestaat uit de referenties van wetenschappelijke publicaties door onderzoekers aan Vlaamse universiteiten en hogescholen. De auteurs situeren zich binnen het domein van de sociale en humane wetenschappen en/of hebben een bijdrage gepubliceerd die hun instelling toekent aan een humane of sociale discipline. De volledigheid van het VABB-SHW is dus de verantwoordelijkheid van de associaties en hun onderzoekers: dienen zij van bepaalde publicaties geen of onvolledige bibliografische gegevens in, dan kunnen deze niet opgenomen worden in het VABB-SHW.

Het VABB-SHW onderscheidt **twee categorieën van publicaties**:

- categorie 1: publicaties die zijn opgenomen in *Web of Science* en die bijdragen aan de verdeling van de BOF-middelen. Het GP heeft deze publicatiekanalen niet beoordeeld. De opname van een tijdschrift in *Web of Science* gebeurt door de exploitant ervan, Thomson-Reuters.
- categorie 2: publicaties die voldoen aan de criteria van het BOF-besluit en die niet zijn geïndexeerd in *Web of Science*. Over de opname van publicaties in deze categorie beslist het GP.

Vijf publicatietypes komen voor in categorie 2. Hun gewicht in de verdeelsleutel is momenteel conform het BOF-besluit:

- artikelen in tijdschriften: gewicht 1
- boeken als auteur: gewicht 4
- boeken als editor: gewicht 2
- artikelen of gedeelten in boeken: gewicht 1
- artikelen in proceedings die geen themanummers van tijdschriften of geredigeerde boeken zijn: gewicht 0,5

4. Algemene werkwijze

Het wetenschappelijke beheer van het VABB-SHW verloopt volgens de regelgeving van het BOF-besluit. De opbouw van het bestand gebeurt in vier stappen:

- Onderzoekers bezorgen aan hun associatie de bibliografische gegevens van hun wetenschappelijke publicaties. Voor het begrotingsjaar 2012 zijn dat de publicaties binnen het tijdsvenster 2001-2010.
- Deze gegevens gaan naar het Expertisecentrum Onderzoek & Ontwikkeling Monitoring. ECOOM maakt op basis hiervan lijsten van wetenschappelijke tijdschriften, boektitels, uitgevers en proceedings waarin gepubliceerd werd en bezorgt die aan het GP.
- Het GP beoordeelt de tijdschriften, boektitels, uitgevers en proceedings op basis van de criteria van het BOF-besluit (art. 1quater, zie ook infra). Het GP stelt dus geen exhaustieve lijsten op, maar vertrekt van de ingeleverde gegevens.
- Op basis van de beslissingen van het GP, bepaalt ECOOM het geheel aan telbare publicaties en hun gewicht per universiteit.

Het GP is **dubbel representatief, zowel in zijn vertegenwoordiging van instellingen als van disciplines**. Het Panel bestaat uit achttien onderzoekers verbonden aan Vlaamse universiteiten en hogescholen, die werkzaam zijn in de sociale en humane wetenschappen en die in hun onderzoeksdomein een internationale erkenning genieten. De leden werden voorgedragen door de associaties en aangesteld door de Vlaamse overheid. Experts van ECOOM staan het GP bij tijdens het beslissingsproces. De Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) biedt het beslissingsproces logistieke en administratieve ondersteuning. Buitenlandse experts, ten slotte, gaven het GP advies aan de hand van buitenlandse modellen voor bibliometrie.

Het GP toetst tijdschriften, boektitels, uitgevers en proceedings aan de ondergrenscriteria van het BOF-besluit (art. 1quater):

- Ze zijn **publiek toegankelijk**.
- Ze zijn op een ondubbelzinnige manier identificeerbaar via een **ISSN-** of **ISBN-**nummer.
- Ze leveren een bijdrage aan de ontwikkeling van **nieuwe inzichten of de toepassing ervan**.
- Ze worden voor verschijnen beoordeeld in een **aantoonbaar peer-reviewproces** door wetenschappers die expert zijn in de betrokken (deel)discipline(s).

Aan deze criteria voegde het GP een extra voorwaarde toe:

- De publicaties zijn **minstens vier pagina's lang**.

Dit extra ondergrenscriterium laat toe om publicaties met een minder wetenschappelijk karakter (bijvoorbeeld editoria) zoveel mogelijk uit te filteren zonder de publicaties individueel te moeten beoordelen.

5. Werkwijze voor tijdschriften

Voor de beoordeling van de tijdschriften laat het GP zich bijstaan door disciplinaire subpanels, die hun advies geven in het licht van de ondergrenscriteria van het BOF-besluit (zie supra). Het GP baseerde zijn oordeel op de informatie die op het moment van evaluatie beschikbaar was. Deze beoordeling doet geen uitspraak over de intrinsieke kwaliteit van publicaties. In het selectieproces streefde het GP naar intradisciplinaire consensus over de instellingen heen.

De tijdschriftenlijst in VABB-SHW II werd geactualiseerd met tijdschriften waarin onderzoekers publiceerden tijdens 2010 en die in functie van de vorige versie nog niet beoordeeld werden.

Het Panel gaf ook gehoor aan enkele verzoeken tot rechtzetting vanwege de associaties. Sommige tijdschriften kregen daardoor een positief advies met retroactieve werking (i.e. ze tellen mee voor het gehele beoordeelde tijdsvenster), behalve wanneer het tijdschrift in kwestie slechts voor een deel van het beoordeelde tijdsvenster aan de vooropgestelde criteria voldoet.

Sommige andere tijdschriften kregen een positief advies doordat ze ondertussen in *Web of Science* opgenomen zijn. Zoals vorig jaar kregen tijdschriften die partieel in WoS (categorieën isib en isic) zijn opgenomen een positief advies van het Panel.

6. Werkwijze voor uitgevers

Het BOF-besluit (art. 1decies §5) schrijft voor om een lijst van uitgevers op te stellen op basis waarvan boeken en boekbijdragen geselecteerd worden voor opname in het VABB-SHW. De ondergrenscriteria, beschreven onder punt 4, zijn echter alleen van toepassing op individuele records. Er bestaan immers geen 'wetenschappelijke uitgevers' die exclusief boeken met peer review publiceren. Dit plaatste het GP voor een moeilijke opgave.

In de eerste versie van het VABB-SHW koos het GP er omwille van het krappe tijdschema voor om aan te sluiten bij een bestaand systeem, namelijk de **uitgeverslijst gebruikt door de Noorse overheid**, en meer bepaald uitgevers met de hoogste kwalificatie (niveau 2). Dit zijn **internationale wetenschappelijke uitgevers**¹.

De uitgeverijen uit het internationale niveau van Noorwegen:

- richten zich voornamelijk tot een **wetenschappelijk lezerspubliek**;
- werken met een **externe, onafhankelijke peer review**;
- publiceren in de internationaal erkende **forumtaal** voor het betreffende onderzoeksdomein;
- publiceren werken van internationale onderzoekers, waarvan **minder dan 2/3 afkomstig is van hetzelfde land**.

Voor het VABB-SHW werden van deze lijst de uitgevers weerhouden bij dewelke Vlaamse onderzoekers publiceerden.

Het gebruiken van de Noorse lijst was een pragmatische keuze, waar enkele tekortkomingen aan verbonden zijn. Zo is deze lijst in zekere zin artificieel want ze vertrekt niet vanuit het Vlaamse publicatiegedrag. Bovendien zijn de evaluatiecriteria waarop de selectie gebaseerd is, strenger dan de ondergrenscriteria vooropgesteld in het BOF-besluit. Anderzijds biedt de lijst het grote voordeel dat de strenge selectiecriteria in sterke mate garanderen dat de boeken voldoen aan de criteria in het BOF-besluit. Verder kent de lijst een interne maar ook internationale draagkracht. Ze wordt onder meer ook gebruikt in Denemarken en Zweden.

Het Panel heeft de op Noorwegen geïnspireerde lijst uitgebreid naar drie uitgeverijen, namelijk **Springer, Wiley en Kluwer Academic**. Deze uitgevers komen niet voor op de Noorse lijst zelf omdat ze zich voornamelijk richten op de tijdschriftenmarkt, hoewel ze voor de rest aan dezelfde criteria voldoen. Het Panel wenste dit oneigenlijke criterium echter niet toe te passen.

Omwille van de genoemde tekortkomingen, besliste het GP om voor VABB-SHW II het bestand verder uit te breiden met **individuele boektitels uitgegeven in 2010 bij buitenlandse uitgevers die niet voorkomen op de Noorse lijst niveau 2 of bij Vlaamse uitgevers**. Hierbij werd een verschillende

¹ De volledige Noorse lijst is raadpleegbaar via het internet: <http://dbh.nsd.uib.no/kanaler/?search=advanced>

werkwijze gevolgd. Bij de buitenlandse uitgevers die niet op de Noorse lijst voorkomen, werden de criteria van het BOF-besluit boek per boek getoetst. Wat betreft de Vlaamse uitgevers besloot het GP samen te werken met de Vlaamse Uitgevers Vereniging (VUV), die recent het **GPRC-label** (Guaranteed Peer Reviewed Content²) oprichtte. Het label garandeert dat de criteria van het BOF-besluit vervuld zijn. Het Panel deed een onafhankelijke controle op de reviewrapporten van de boektitels die het label gekregen en besliste om deze titels op te nemen in het VABB-SHW.

Voor de buitenlandse uitgevers die niet op de Noorse lijst niveau 2 voorkomen en de Vlaamse uitgevers geldt dat **enkel individuele boektitels** werden weerhouden, namelijk die titels die respectievelijk een positieve individuele beoordeling of het GPRC-label kregen. Van de niet-Vlaamse uitgevers op de Noorse lijst niveau 2 worden **alle boektitels** opgenomen.

7. Werkwijze voor proceedings

Het GP diende een lijst van individuele proceedingbijdragen op te maken volgens de ondergrenscriteria van het BOF-besluit. Voor de periode 2001-2010 bezorgde ECOOM aan het GP 3400 referenties van proceedingbijdragen.

De proceedingbijdragen die voldoen aan volgende criteria werden opgenomen in het VABB-SHW:

- Ze hebben een **ISSN**-nummer;
- of zijn verschenen bij een uitgever uit de Noorse level 2-lijst;
- en tellen **minimum vier pagina's**.

8. Plannen voor de toekomst

8.1. Potentiële differentiatie binnen publicatietypes

Voor het begrotingsjaar 2012 wordt het VABB-SHW-telschema toegepast zoals bepaald in het BOF-besluit (zie supra). Het GP streeft ernaar een aangepast telschema uit te werken. Er wordt gedacht aan een differentiatie binnen de tijdschriften en eventueel ook uitgevers/boektitels, waarbij gebruik wordt gemaakt van verschillende categorieën met elk een eigen gewicht.

De voormalige VLIR-werkgroep Kwaliteitszorg Onderzoek in de Humane en Sociale Wetenschappen deed reeds een gedetailleerd voorstel voor een aangepast telschema, dat het GP het komende jaar verder zal bespreken.

8.2. Bijkomend publicatietype 'geannoteerde corpora'

Het BOF-besluit legt vijf publicatietypes vast om opgenomen te worden in het VABB-SHW. Conform het BOF-besluit (art. 1quarterdecies) deed het GP een voorstel tot uitbreiding van deze publicatietypes. Het GP wenst ook 'geannoteerde corpora' met een ISBN-nummer op te nemen. **Het gaat onder meer om survey databanken voor secundair gebruik, geannoteerde wetboeken en geannoteerde multimediale corpora.** Zoals een vakpublicatie vereist de publicatie van een geannoteerd corpus specialistische vakkennis. Bovendien is de impact van corpora meetbaar en in dit opzicht vergelijkbaar met die van tijdschriftartikelen en monografieën.

Het voorstel om de publicatietypes uit te breiden met geannoteerde corpora werd goedgekeurd door Minister Lieten. ECOOM toetste de technische haalbaarheid van deze uitbreiding. Daaruit bleek dat het voorgestelde publicatietype vandaag aan geen enkele universiteit in de academische bibliografie onderscheiden wordt.

² Meer informatie is te vinden op de website van de VUV: <http://www.boekenvak.be/gprc>

Naar de toekomst toe kunnen geannoteerde corpora wel als een afzonderlijk publicatietype onderscheiden en voor opname in het VABB-SHW aangeleverd worden. Daartoe zal het GP het concept 'geannoteerde corpora' nader uitwerken, waarna het publicatietype in overleg met alle associaties technisch gedefinieerd kan worden binnen de ECOOM werkgroep VABB. Vervolgens kunnen de instellingen de introductie van het nieuwe publicatietype bij hun vorsers bekend maken en toelichten. Pas daarna kunnen voor het eerst records van dit type aan ECOOM aangeleverd worden voor eventuele opname in het VABB-SHW.

8.3 Werken met reeksinfo

Zoals aangehaald schrijft het BOF-besluit voor om een lijst van uitgevers op te stellen op basis waarvan boeken en boekbijdragen geselecteerd worden voor opname in het VABB-SHW. Het GP beschouwt het aanknopingspunt van het BOF-besluit, namelijk uitgevers, als problematisch. De ondergrenscriteria voor opname van publicaties zijn enkel van toepassing op individuele records, en niet op uitgevers. Er zijn geen uitgevers die zich in hun volle breedte richten op academische publicaties. Reeksen vormen een beter aanknopingspunt voor de beoordeling van wetenschappelijke kwaliteit. Het GP wil in de toekomst graag overgaan tot een selectie op niveau van reeksen.

Al vanaf 2009 voorziet ECOOM in haar protocol dat de associaties reeksinfo aanleveren. Het veld van de reeksinfo is echter een vrij veld in de databank van de associaties, waardoor de aangeleverde reeksinfo onvolledig is. Het GP stuurde daarom een brief naar de associaties met de vraag om reeksinfo waar mogelijk consequent en volledig aan te leveren. Het komende jaar zal het GP een operationele definitie uitwerken voor het concept 'reeksinfo', waarna de werkgroep VABB binnen ECOOM de technische implementatie kan voorbereiden.

8.4 Wijziging BOF-besluit

Het BOF-besluit eindigt einde 2012. De VLIR-werkgroep Onderzoek werkt aan een voorstel tot herziening. Het GP sluit zich aan bij het voorstel om een groter gewicht voor de VABB-SHW publicaties toe te kennen, zonder zich uit te spreken over het percentage.

De VLIR-werkgroep Onderzoek stelt eveneens voor om het jaarlijkse tijdsschema voor de opbouw van het VABB-SHW aan te passen, aangezien de huidige timing slechts een kort tijdsbestek voorziet tussen de aanlevering van de bibliografische gegevens door de associaties, de beoordeling door het GP en de verwerking door ECOOM.